



Брюксел, 1.7.2020 г.
COM(2020) 274 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**Европейска програма за умения за постигане на устойчива конкурентоспособност,
социална справедливост и издръжливост**

{SWD(2020) 121} - {SWD(2020) 122}

„Най-добрата инвестиция в бъдещето ни е инвестицията в нашите граждани. Уменията и образованието стимулират конкурентоспособността и иновациите в Европа. Европа обаче все още не е напълно готова. Ще гарантирам, че се използват всички налични инструменти и фондове, за да се възстанови този баланс.“

Председателят Урсула фон дер Лайен

„Всеки има право на достъп до качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот, за да поддържа и придобива умения, които му дават възможност да участва пълноценно в обществото и успешно да осъществява преходи на пазара на труда.“

Първи принцип на Европейския стълб на социалните права

Живеем в епоха на преходи. Двойният зелен и цифров преход променя начина, по който живеем, работим и взаимодействаме. Преминаването на ЕС към икономика с ефективно използване на ресурсите и която е кръгова, цифровизирана и неутрална по отношение на климата икономика, както и широкото разпространение на изкуствения интелект и на роботиката се очаква да създадат нови работни места¹, докато други работни места ще се променят или дори ще изчезнат. Демографските промени ще изискват от Европа да се възползва от всички свои таланти и многообразие. Същевременно те ще създадат нови възможности за работа в икономиките, свързани с възрастните хора и с грижите. За да реализират пълния си потенциал тези преходи показват, че е необходима **безпрецедентна промяна в набора от умения.**

Пандемията от COVID-19 ускори цифровия преход. Макар дистанционната работа и обучение да се превърнаха в реалност за милиони хора в ЕС, ограниченията, свързани с реалната ни цифрова подготвеност също често излязоха наяве. В резултат на пандемията се изостри вече съществуващият недостиг на умения в областта на цифровите технологии, и се появиха нови неравенства, тъй като много хора не разполагат с необходимото ниво на умения в областта на цифровите технологии или заемат работни места или участ в училища, които изостават в цифровизацията.

Пандемията също така оказва значително въздействие върху възможностите за кариера на много хора в ЕС. Понастоящем се очаква БВП на ЕС да намалее с повече от 7 % през 2020 г., а безработицата да достигне 9 %, което е увеличение от 6,6 % от края на 2019 г., като някои държави са още по-сериозно засегнати. Прогнозите на Комисията² показват, че се очаква някои сектори да претърпят най-големи загуби в брутната добавена стойност на реалния БВП през 2020 г., вариращи от 20 % до 40 % в сравнение с нивата от 2019 г. Освен това през второто тримесечие на 2020 г. оборотът в конкретни сектори може да намалее с повече от

¹ Преди избухването на пандемията от COVID-19 се прогнозираше, че до 2030 г. ще бъдат създадени 1 милион работни места. Заетост и социално развитие в Европа (ESDE), 2019 г. По сходен начин се прогнозираше, че през следващите 5 години тези технологии ще доведат до създаването на почти 60 милиона нови работни места в световен мащаб.

² Определяне на нуждите от възстановяване; Работен документ на службите на Комисията SWD (2020) 98 final.

70 %. Държавите и регионите, в които икономиката разчита в голяма степен на тези сектори, ще се изправят пред по-големи трудности, за да се възстановят.

За да се справи с предизвикателството и за да постигне напредък във връзка с двойния преход, Комисията предложи амбициозен пакет за възстановяване с цел изграждане на по-устойчива, по-стабилна и по-социално справедлива Европа за следващото поколение³. Тъй като Европа поема по пътя си към възстановяване, необходимостта от подобряване и адаптиране на уменията става наложителна. Това също ще бъде от решаващо значение, за да се даде възможност на ЕС, като геополитически участник, да запази водещата си роля по отношение на възстановяването в световен мащаб.

Сега повече от всякога ЕС се нуждае от промяна в областта на уменията. Промяна, която осигурява амбициозна програма за умения за работни места, за да се даде тласък на двойния преход и за да се гарантира възстановяването от социално-икономическото въздействие на пандемията от COVID-19, както и с цел:

- **Укрепване на устойчивата конкурентоспособност:** Уменията и ученето през целия живот са от решаващо значение за дългосрочния и устойчив растеж, производителността и иновациите и следователно са ключов фактор за конкурентоспособността на предприятията от всякакъв мащаб, и по-специално тази на малките и средните предприятия (МСП)⁴. Предоставянето на хората на необходимите умения им позволява да работят по-ефективно и да се възползват от модерните технологии⁵, премахва основните пречки пред бизнес инвестициите⁶, предотвратява несъответствията между търсенето и предлагането на пазара на труда⁷ и поставя основите за научноизследователска и развойна дейност и за иновации в предприятията. Само с подходящите умения Европа може да укрепи позицията си в глобалната конкуренция и да има устойчив икономически подем, насочен към зеления и цифровия преход. Това означава, по-специално постигането на резултати по отношение на Европейския зелен пакт, който е стратегията на ЕС за растеж, и на стратегическите сектори и екосистеми, определени в новата стратегия на ЕС за промишлеността.
- **Гарантиране на социална справедливост:** Достъпът до възможности за повишаване на квалификацията и за преквалифициране е от жизненоважно значение за десетки милиони работници, които се озовават в ситуации с намалено работно време или в безработица, независимо от настоящото им равнище на умения или област на квалификация. Възстановяването на Европа ще бъде успех само ако е приобщаващо и ако няма изоставени. Наличието на подходящи умения означава възможност за по-лесно наемане на работа и за справяне с прехода от едно работно място към друго. Това изисква осигуряване на равен достъп до допълнителни възможности за повишаване на квалификацията за всички хора, независимо от пола, расата или етническия произход, религията или убежденията, наличието на физическо или умствено

³ COM(2020)442 final.

⁴ Европейска комисия (2017 г.), Investment in Human Capital — Assessing the Efficiency of Public Spending on Education („Инвестиции в човешки капитал — оценка на ефективността на публичните разходи за образование“), бележка за Еврогрупата от 6 ноември 2017 г.

⁵ Woessmann, L., The Economic Case for Education, EENEE Analytical report № 20, Ifo Institute и Мюнхенския университет, 2017 г.

⁶ В проучване на Европейската инвестиционна банка от 2017 г. относно банковите инвестиции почти 80 % от предприятията посочват липсата на квалифициран персонал като пречка пред инвестициите им.

⁷ Европейска комисия (2014 г.), The Economic Case for Education („Икономическото дело за образование“). Background paper, изготвен от службите на Комисията, за да информира ориентационния дебат на Съвета на 12 декември 2014 г.

увреждане, възрастта или сексуалната ориентация и в т.ч. нискоквалифицираните възрастни или тези със слаби умения, и лицата с мигрантски произход. По сходен начин следва да бъде обхваната цялата територия — от големите градове до селските, бреговите или отдалечените райони в целия ЕС.

- **Изграждане на нашата издръжливост:** През последните няколко месеца редица професии са подложени на силен натиск. Това се отнася по-специално за работещите в сферата на здравеопазването и грижите, както и за работещите на първа линия в търговията на дребно, транспорта, социалните услуги или почистването и дезинфекцията, както и за учителите и обучаващите. Наличието на достатъчно квалифицирани работници в тези стратегически сектори е от решаващо значение за осигуряването на ефективен достъп до основни здравни, социални или образователни услуги за гражданите в период на криза. За отделния човек подобряването на устойчивостта чрез умения означава намаляване на зависимостта от пазарните условия и увеличаване на потенциала му да се справя в живота си и по време на преходите от едно работно място към друго. Освен това пандемията от COVID-19 показва също така, че е необходимо наличието на подготвеност за работа с цифрови технологии, за да се осигури непрекъснатост на образованието и на стопанската дейност. Предизвикателствата пред ИТ инфраструктурата и електронните системи разкриха необходимостта от подобряване на нашия човешкия капацитет за подготвеност и за реагиране в областта на киберсигурността.

За да успеем, е необходимо ученето през целия живот да стане реалност в Европа. Всички европейци следва да имат достъп до привлекателни, иновативни и приобщаващи програми за обучение, тъй като уменията стават неактуални по-бързо. Образованието в ранна възраст продължава да е от основно значение, но е само началото на живот, изпълнен с учене: от образованието и грижите в ранна детска възраст, през началното и средното образование, до техническото професионално образование и обучение и висшето образование и ученето за възрастни. **Ученето през целия живот**, включително в по-напреднала възраст, е това, което ще доведе до промяна. Въпреки това всяка година в обучението участват по-малко от двама на всеки петима възрастни. Това не е достатъчно, за да се даде нов тласък на нашата икономика и да се извлекат всички ползи от зеления и цифровия преход. Всяко лице в ЕС следва да бъде оправомощено и да получава възнаграждение за повишаване и на квалификацията и за преквалифициране.

Водещият принцип в това начинание следва да бъде **придобиването на умения за работни места**. Това означава да се започне от картографиране на набора от умения на всеки отделен индивид, като се осигури целево обучение, което отговаря на специфичните потребности за повишаване на квалификацията и за преквалифициране, и да се подпомогне отделното лице да намери работа, която е търсена на пазара на труда.

Въпреки че по-голямата част от отговорностите за политиките в областта на уменията остават на национално, регионално и местно равнище, Европа играе важна роля. Много хора работят за малки предприятия, принадлежащи към вериги за създаване на стойност в цяла Европа. Във всички сектори — от автомобилния до текстилния сектор — от фармацевтичната промишленост до енергетиката, е налице европейска верига от таланти. Засилването на тази верига ще укрепи единния пазар и устойчивостта на нашата икономика. ЕС може да насърчава и подкрепя държавите членки да прилагат политики, които са насочени

в същата посока, и се справят ефективно с двойния преход и укрепват устойчивостта на нашата икономика и общество.

Европа също така предоставя ценна подкрепа чрез своя бюджет. Предложението на Комисията за инструмент за възстановяване, наречен **Next Generation EU**⁸, използва бюджета на ЕС в полза на възстановяването на държавите членки и на съживяването на икономиката. С обновен дългосрочен бюджет от 1,1 трилиона евро, подсилен със специален временен инструмент на ЕС Next Generation EU в размер на 750 милиарда евро, ЕС мобилизира инвестиции за устойчиво, приобщаващо и справедливо възстановяване. Инвестициите в умения са в основата на тези предложения. Те предоставят на държавите членки безпрецедентни възможности за финансиране на политики в областта на уменията, които подобряват устойчивостта на икономически сътресения и способността за по-бързо възстановяване от настоящия спад и за осъществяване на двойния преход.

Като се започне с Програмата за умения⁹, приета през 2016 г., и с отключването на потенциала на Европейския план за възстановяване, тази новаторска Програма за умения обхваща следните пет градивни елемента и:



призовава за колективни действия, мобилизиращи бизнеса, социалните партньори и заинтересованите страни, които да поемат ангажимент за съвместна работа, по-специално в рамките на промишлените екосистеми на ЕС и в различните вериги за създаване на стойност



определя ясна стратегия, която да гарантира, че уменията водят до създаването на работни места



помага на хората да развият своите умения през целия си живот в среда, в която ученето през целия живот се е превърнало в норма



определя **финансовите средства за насърчаване на инвестициите в умения**



определя амбициозни цели за повишаване на квалификацията и за преквалифициране, които да бъдат постигнати през следващите 5 години

Подобрената програма за умения е в изпълнение на Европейския стълб на социалните права и по-специално на неговия първи принцип, в който се посочва правото на качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот. Тя също така е солидно залегнала и в **Европейския зелен пакт**¹⁰, новата **стратегия в областта на цифровите технологии**¹¹ и новата **промишлена стратегия и стратегия за МСП**¹², тъй като уменията са от основно значение за тяхното успешно изпълнение. Освен това тя подкрепя и предложението за препоръка на Съвета относно **„Мост към работни места — укрепване на гаранцията за младежта“**, което Комисията прие днес, и взема предвид заключенията на неотдавнашния **Доклад относно въздействието на**

⁸ COM(2020)441 final/2.

⁹ COM(2016) 381 final.

¹⁰ Съобщение на Комисията относно Европейския зелен пакт, COM(2020) 640 final.

¹¹ Европейска стратегия в областта на цифровите технологии, 2020 г. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/content/european-digital-strategy>

¹² COM(2020) 102 final и COM(2020) 103 final.

демографските промени¹³. Новият план за действие за кръговата икономика и стратегията на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г. също подчертават ключовата роля на уменията в прехода към зелена икономика.

Тя е тясно свързана с други политически инициативи, които подкрепят подхода за учене през целия живот. Програмата ще бъде последвана от допълнителни предложения, които да дадат нов тласък в областта на образованието, по-специално инициатива за превръщане на **европейското пространство за образование** в реалност до 2025 г. чрез премахването на пречките пред ученето в целия Съюз и чрез насърчаването на иновативно и приобщаващо образование и обучение за всички. **Европейското научноизследователско пространство** също насърчава повишаването на уменията и преквалифицирането на таланти, особено в академичните среди. Заедно тези инициативи ще спомогнат за изграждането на култура на учене през целия живот в Европа и ще насърчат подход, основан на търсенето, с цел засилване на сътрудничеството с промишления сектор и повишаване на пригодността за заетост на гражданите.

¹³ COM(2020) 241 final.

1. ДА РАБОТИМ ЗАЕДНО В РАМКИТЕ НА ПАКТА ЗА УМЕНИЯ

Налице е голям потенциал за насърчаване на съвместни действия за максимално увеличаване на въздействието на инвестициите в умения. Политиките и действията в областта на уменията са споделени между много участници. Министерствата, доставчиците на услуги в областта на образованието и обучението, самата промишленост, научноизследователските организации, социалните партньори, търговските камари и агенциите по заетостта са само част от тези, които допринасят за това повишаването на квалификацията и преквалифицирането да се превърнат в реалност. Съгласуваните усилия могат да внесат яснота за физическите лица и предприятията по цялата верига за създаване на стойност, да намалят разходите и да се съсредоточат върху приоритетите.

Програмите за успешни умения съчетават различните етапи, за да придружават всеки работник при неговото или нейното преквалифициране или повишаване на квалификацията: от определянето на уменията, необходими за двата вида преход, изграждането на тези умения чрез целенасочени програми за обучение и подкрепата за използването им на работното място или за намирането на нова работа.

Първият градивен елемент на Програмата за умения е насърчаването на сътрудничеството чрез Пакта за умения.

Действие 1: Пакт за умения

Пактът ще мобилизира съгласувани усилия за качествени инвестиции в умения за хората в трудоспособна възраст в целия Съюз.

Пактът за умения ще обедини всички заинтересовани страни, частни и публични, които споделят целта за подобряване на уменията на работната сила в Европа. Всички тези заинтересовани страни ще подпишат **Харта**, в която ще бъдат определени основните принципи¹⁴, които са от съществено значение за повишаване на квалификацията и за преквалифициране на работната сила в рамките на техните организации, но също и по отношение на тяхната верига за създаване на стойност или на тяхната екосистема. Хартата ще бъде съвместно създадена със заинтересованите страни.

Пактът ще улесни публично-частното сътрудничество. По-специално, той ще създаде **широкомасабни партньорства**, включително на регионално равнище, в стратегически промишлени екосистеми¹⁵ и приоритетни области, определени в Европейския зелен пакт за постигане на амбициозни ангажименти. Тези партньорства ще включват всички заинтересовани страни, по-специално МСП, които изпитват затруднения при достъпа до умения. Заинтересованите страни ще бъдат насърчавани да обединяват експертен опит, ресурси (например съоръжения за обучение в рамките на веригата за създаване на стойност) и финансиране за конкретни действия за повишаване на квалификацията и за преквалифициране, които ще позволят на хората да запазят, променят или да намерят нова работа.

Пактът също така ще улесни **достъпа до информация за инструментите на ЕС за финансиране** за умения чрез създаването на единна входна точка на равнището на ЕС.

Стартирането на пакта по време на Европейската седмица на професионалните умения през ноември 2020 г. ще се проведе с участието на европейските социални партньори, Европейския парламент, председателството на Съвета на Европейския съюз,

¹⁴ Те ще включват въпроси, свързани с противодействието на дискриминацията и с равенството между половете.

¹⁵ Както е посочено в приетата през март 2020 г. Стратегия на ЕС за промишлеността.

Европейската комисия, заинтересованите страни от стратегическата промишлена екосистема и други заинтересовани страни.

Мигел управлява малко предприятие, което доставя специализирани части за електрически автомобили — област, в която технологичното развитие е бързо. Благодарение на Пакта за умения неговото предприятие се присъедини към широко партньорство, включващо цялата верига на доставки. Персоналът му вече може да се възползва от авангардно обучение, създадено заедно с научноизследователски институт, в обекти, които са собственост на по-големи дружества.

Социалните партньори в даден сектор се договарят да въведат във всяко едно от съответните предприятия определен брой „**посланици за обучение**“. Това са служители, които информират колегите си за възможностите им за обучение, както и за техните права за обучение и ги мотивират да ги използват. В частност нискоквалифицираните лица не са склонни да разговарят със своите началници за нуждите си от обучение. „Посланиците“ ще помогнат за преодоляването на тази пречка.

Пактът за умения ще изгради мостове между вече съществуващи инициативи на ЕС за сътрудничество и където е целесъобразно, ще се превърне в единна входна точка за:

- **В плана за действие за секторно сътрудничество във връзка с уменията** се определят аналитични данни за уменията в отделните сектори, очертават се основните професионални нужди, определят се професионалните профили и се разработват програми за обучение. Идеята за придобиване на умения за работа е залегнала в ДНК-то на плановете за действие и те ще бъдат разширени и отворени за повече сектори и ще се възползват от засилен бюджет. Процесът, свързан с плановете за действие, ще бъде значително ускорен, за да се гарантира, че ще осигури навременни резултати, които съответстват на потребностите от умения на предприятията и на физическите лица. Обновените плановете за действие ще добавят също връзка към възможностите за заетост след края на програмата за обучение.
- **Подсилен Европейски алианс за професионална подготовка.** Както е посочено в Съобщението относно подкрепа за младежката заетост: мост към работните места за следващото поколение¹⁶, той ще мобилизира нови ангажименти за запазване на предложенията за стажове въпреки настоящия икономически спад и за разработването на програми за стажове. Обновеният алианс ще постави началото на нови национални коалиции в областта на професионалната подготовка, като по този начин ще бъде чул гласът на стажантите и ще се засили социалният диалог.
- **Коалицията за умения и работни места в областта на цифровите технологии** ще проучи възможностите за поемане на ангажименти от държавите членки, предприятията, социалните партньори, организациите с нестопанска цел и доставчиците на образование за нови програми за обучение, набиране на персонал или преквалифициране на съществуващата работна сила с цел подобряване на уменията в областта на цифровите технологии. В отговор на отправената неотдавна покана за поемане на ангажименти в контекста на COVID-19 бяха поети над 70 нови ангажимента¹⁷. Чрез засилване на

¹⁶ COM(2020) 276 final.

¹⁷ Обещанията представляват поемане на ангажименти от страна на частни или публични организации за директен принос с цел намаляване на недостига на умения в областта на цифровите технологии, пред който е изправена Европа, като например предоставянето на обучение за придобиване на умения или намиране на

административната подкрепа за Коалицията Комисията ще осигури „обслужване на едно гише“, което ще даде възможност за споделяне на цифрово съдържание, най-добри практики и възможности за обучение, включително за МСП.

Пактът за умения е общосекторен и отворен за всички заинтересовани страни. **Първоначално той ще се съсредоточи върху тези промишлени екосистеми, които са тежко засегнати от настоящата криза, и върху приоритетните области, установени в Европейския зелен пакт, за които амбициозните стратегии за повишаване на квалификацията и за преквалифициране ще бъдат от съществено значение, за да се даде тласък на възстановяването, обхващащо други области на по-късен етап:**

- **Здравеопазване:** Пандемията от COVID-19 ни напомни колко сме зависими от здравните работници, от които се изисква да придобият умения и да преминат обучение в областта на ограничаването на заразата, карантината, използването на защитна екипировка и отговорностите във връзка с клиничното управление. Докато секторът на здравеопазването и социалните грижи съставлява 10 % от общата заетост в ЕС, прогнозите сочат увеличение с повече от 830 000 нови работни места, което заедно с нуждите за заместване, означава 8 милиона работни места през следващите 10 години¹⁸. Освен това, за да бъдат удовлетворени нуждите на здравните организации за успешно внедряване на нови цифрови технологии, като изкуствения интелект, които подобряват качеството на грижите и повишават ефективността на здравните системи на държавите членки, търсенето на основни и задълбочени цифрови умения ще нарасне значително в периода до 2030 г.¹⁹ Това показва значителен недостиг на умения, който ще бъде изострен още повече заради застаряването на населението и нарастването на хроничните заболявания. Запълването на този недостиг е от решаващо значение, за да се гарантира висока степен на устойчивост и справедливост на националните системи за социална сигурност в ЕС.
- **Строителство:** Пандемията от COVID-19 се отрази значително на сектора²⁰, съставен предимно от малки и микропредприятия, които осигуряват заетост на местно равнище (над 90 % са МСП²¹). В този сектор, където работят 12 милиона души, е трудно да бъдат привлечени млади и квалифицирани работници²². Недостигът на умения е видим в „зеления“ дизайн, технологиите и материалите. С началото на възстановяването повишаването на уменията трябва да се съсредоточи върху енергийната и ресурсната ефективност, децентрализираните решения за енергия от възобновяеми източници, кръговостта на икономиката и цифровизацията, а обновяването на съществуващи сгради при спазване на изискванията за достъпност, стана очевидно²³. Наличието на квалифицирани работници в строителството е от

работа или достъп до възможности за развитие на цифровите умения. Тези ангажименти се публикуват в интернет на адрес: <https://pledgeviewer.eu/>

¹⁸ Европейски център за развитие на професионалното обучение (CEDEFOP) Панорама на уменията, специалисти в областта на здравеопазването и приложни специалисти.

¹⁹ ЕИТ — Здраве и „McKinsey“, 2020 г. Transforming healthcare with AI: The impact on the workforce and organisations“ („Промяна на здравните грижи чрез изкуствения интелект: въздействието върху работната сила и организациите“).

²⁰ ОИСР, Оценка на първоначалното въздействие на противоепидемичните мерки във връзка с COVID-19 върху икономическата дейност, фигура 1

²¹ През 2017 г. 94 % от строителните предприятия са били МСП, Евростат [sbs_sc_con_r2].

²² Европейска строителна инфраструктура, уебстраница за уменията

²³ Директива (ЕС) 2019/882 за изискванията за достъпност на продукти и услуги.

ключово значение за успеха на проекта „вълна за обновяване“ на сградите в рамките на Европейския зелен пакт.

- **Автомобилен сектор и транспорт:** Ограниченията за пътуване, въведени по време на пандемията от COVID-19, оказаха значително въздействие върху секторите на въздухоплаването, железопътния транспорт, морския транспорт, корабоплаването по вътрешните водни пътища и автомобилния транспорт и засегнаха силно транспортния сектор, в който работят повече от 9 милиона души в ЕС²⁴. Протиепидемичните мерки също значително нарушиха дейността на автомобилната промишленост и на нейната обширна верига на доставки, като бяха засегнати поне 1,1 милиона работни места, заради спирането на производствените предприятия²⁵. Автомобилният сектор, на който се падат 7 % от БВП на ЕС, вече е изправен пред големи структурни промени и е наложително да се инвестира в цифровизацията, зелените технологии, (напр. акумулаторните батерии²⁶, които да допринесат за електрификацията на транспорта и за други решения с алтернативни горива) и по-добрата свързаност и автоматизация, както и в преобразуването на съществуващите бизнес модели и вериги за създаване на стойност. Транспортът и особено автомобилната промишленост имат нужда от ясна програма за насърчаване на редица нови умения, включително анализ на големи информационни масиви, разработване на софтуер, изкуствен интелект, роботика, химия, електронно инженерство и нова гама от „меки“ умения. Следва да се насърчава максималното използване на тези умения в рамките на екосистемите и веригите за доставки, например при разгръщането на инфраструктурата за зареждане с електроенергия.
- **Туризм:** Пандемията от COVID-19 доведе до намаляване на дейността с 80 % и ако не бъдат предприети спешни действия 6 милиона работни места ще бъдат изложени на риск²⁷. Потребностите от умения варират от онлайн маркетинг, рециклиране и управление на отпадъците, услуги за водоснабдяване и енергоснабдяване за преход към по-устойчив туризъм, до межкултурно разбирателство и комуникация, както и нови хигиенни протоколи²⁸. Оптимизирането на преживяването на пътуващите ще се основава на комбинация от цифрови данни и човешки услуги. В съществуващия план за действие²⁹ вече бяха установили тези пропуски в уменията, както и нови профили на работните места. Понастоящем той трябва да бъде актуализиран, тъй като технологичните иновации и обществените тенденции се променят толкова бързо, че някои от предприятията не успяват да се адаптират. Служителите ще трябва да могат да работят в различни отдели, на различни равнища и да използват различни инструменти и приложения.

²⁴ Цифри за транспорта 2019 г. <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/f0f3e1b7-ee2b-11e9-a32c-01aa75ed71a1>

²⁵ Европейска асоциация на производителите на автомобили (ACEA), Employment impact of COVID-19 on the European automatic industry (Въздействие на COVID-19 върху заетостта в европейската автомобилна промишленост)

²⁶ План за действие за умения, необходими за сектора на акумулаторните батерии „ALBATTS“, който ще бъде важен не само за автомобилния сектор, но също и за растящия сектор за съхранение на енергия.

²⁷ COM(2020) 550 final: Туризм и транспорт през 2020 година и след това.

²⁸ C(2020) 3251 — Насоки на ЕС за постепенното възобновяване на туристическите услуги, както и за протоколи за здравеопазване в заведения за обществено хранене — COVID-19 2020/C 169/01.

²⁹ <https://nexttourismgeneration.eu/>

2. ПРИДОБИВАНЕ НА УМЕНИЯ ЗА РАБОТА: СЪГЛАСУВАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ С ЦЕЛ ПОСТИГАНЕ НА РЕЗУЛТАТИ

Включването на идеята за „умения за работни места“, която е вторият градивен елемент на Програмата за умения, означава да се възприеме всеобхватен подход за повишаване на квалификацията и за преквалифициране, който обхваща цялата верига за създаване на стойност.

Той започва с надеждни аналитични данни за уменията, за да се предоставя обучение, което е съобразено с нуждите на пазара на труда. Това трябва да бъде включено в националните стратегии за уменията и в системите за обучение и образование. Отделните предприятия следва също така да разработят вътрешни процедури за установяване на пропуски в уменията и мерки за повишаване на квалификацията на собствената си работна ръка.

В този раздел се определят основните компоненти на подхода „умения за работни места“, който има за цел да подпомогне работната сила на ЕС да се възползва пълноценно от зеления и цифровия преход.

2.1. Подобряване на аналитичните данни за уменията: основата за повишаване на квалификацията и за преквалифициране

Първата стъпка към това да се гарантира, че хората могат да придобият уменията, които са им необходими за настоящата или бъдещата им работа, е актуална информация за нуждите от умения. Често обаче аналитичните данни са налични твърде късно, за да може да се направи информиран избор. Необходими са достъпни, лесно разбираеми, целенасочени и актуални аналитични данни за търсените умения. Освен проучванията за проследяване на дипломираните лица и съпоставянето на административните данни, изкуственият интелект и анализът на големите информационни масиви носят голям потенциал. Изкуственият интелект и големите информационни масиви могат да се прилагат за определянето на нови профили за работните места в различни сектори въз основа на изискваните специфични набори от умения.

Понастоящем Агенцията на ЕС Cedefop извършва пилотни действия по отношение на използването на анализа на големи информационни масиви от онлайн обяви за работа, за да определя търсените от работодателите умения на регионално равнище³⁰, а плановете за действие за секторно сътрудничество във връзка с уменията проучват търсените умения в ключови отрасли. Въз основа на тези успешни примери е необходимо подновяването на усилията за по-нататъшно развиване на аналитичните данни за уменията, като се вземат предвид както регионалните, така и секторните измерения, и те бъдат обединени и представени по достъпен начин както на институциите, така и на организациите за образование и обучение.

Действие 2: Укрепване на аналитичните данни за уменията

За да укрепим и разпространим аналитичните данни за уменията, Комисията:

- Ще подпомогне разработването на нови и задълбочени аналитични данни за уменията, включително на регионално и секторно равнище. Въз основа на пилотния
-

³⁰ Cedefop „Skills Ovate“, ниво NUTS 2.

проект на Cedefop за анализ на големи информационни масиви ще бъде създаден постоянен онлайн инструмент, в който ще бъде публикувана информация „в реално време“, за да може да се използва от всички заинтересовани страни³¹. Ще бъдат проучени партньорства за използване на данни от частни портали за работни места.

- Ще централизира и ще разпространява широко аналитични данни за уменията чрез Пакта за умения, с полезни взаимодействия с Европейското научноизследователско пространство.
 - Ще насърчава участието на социалните партньори в прогнозите за пазара на труда и ще определя нуждите от обучение с цел изготвяне на аналитични данни за уменията
 - Ще насърчава използването на аналитични данни за уменията от публичните и частните служби по заетостта, и по-специално ще насърчава мрежата на публичните служби по заетостта (ПСЗ) да стимулират ранното установяване на недостиг на умения и на тенденции, свързани с нарастващите възможности за работа, включително за по-добро използване на потенциала на мобилността в рамките на ЕС и на миграцията от трети държави.
 - Ще представя информация за уменията, съобразена с нуждите на отделните лица в „Европас“, платформата на ЕС за управление на тяхното обучение и кариера. Това ще помогне на хората при избора им на образование, обучение и работа и ще съдейства на консултантите и наставниците, наред с другото в публичните служби по заетостта.
-

2.2. Насърчаване на национални стратегии за умения, ролята на службите по заетостта и законната миграция

Придобиването на умения за работа изисква национални стратегии за уменията с участието на всички заинтересовани страни. Национални стратегии за уменията, разработени и изпълнени чрез подход, който обхваща всички нива на управление, съгласуване на усилията между политиките за заетост, образование, научни изследвания, промишленост и регионално развитие. Те следва да включват социалните партньори, гражданското общество, заинтересованите страни от образованието, обучението и пазара на труда и да надграждат върху съществуващите национални стратегии за уменията.

В контекста на настоящата криза и въздействието ѝ върху безработицата, по-специално на младите хора, службите по заетостта, както публичните (ПСЗ), така и частните, в сътрудничество с публичните органи в областта на образованието и обучението, както и националните коалиции в областта на цифровите технологии и работните места, имат решаващ принос за националните стратегии за уменията. ПСЗ могат да играят по-голяма роля за насочването на хората към повече и по-добри умения с цел повишаване на квалификацията и преквалифициране, както и подобряване на адекватността на системите за образование и обучение спрямо пазара на труда. Националните стратегии за уменията хармонизират националните и регионалните политики и инвестиции по отношение на съвместно договорени важни промени. Те също така ориентират държавите членки в проектите, които съфинансират с европейски фондове.

Наличието на необходимите умения за двойния преход и за справяне с демографските предизвикателства също може да бъде разрешено чрез по-стратегически подход към законната миграция, насочен към по-добро

³¹ Онлайн инструментът ще осигури подробни и актуални аналитични данни за уменията, особено на регионално и секторно равнище, които ще предоставят бърз преглед на търсените на пазара на труда умения в реално време, като прегледът може да бъде генериран отново през много кратки интервали от време и ще позволява установяването на тенденциите в нуждите от умения и откриването на нововъзникващи такива.

привличане и задържане на таланти. Държавите членки остават компетентни да вземат решения относно броя на работниците мигранти, които приемат, но една силна рамка на ЕС може да им помогне да привлекат трудовите мигранти, от които се нуждае ЕС, и да гарантира, че трудовата миграция е от полза за всички. За насочването на законната миграция към регионите и професиите, които изпитват недостиг на умения, е необходимо по-добро съответствие между нуждите и предлагането, както и ясни процедури. Необходимо е да се положат повече усилия за подобряване на законните пътища за миграция в ЕС и за признаване на уменията на гражданите на трети държави на пазара на труда в ЕС. Това следва да се извършва в партньорство с трети държави с цел насърчаване както на развитието, така и на мобилността чрез увеличаване на инвестициите в умения. И накрая, също толкова важно е да се използва в по-голяма степен потенциалът и уменията на мигрантите от трети държави, които вече пребивават в ЕС. Въпреки все по-високата степен на образование, те все още са имат средно равнище на квалификация, което е пречка за дългосрочното им включване на пазара на труда.

Действие 3: Подкрепа от ЕС за стратегически действия на национално равнище за повишаване на квалификацията

Комисията ще подкрепи всички държави членки при изготвянето на холистични национални стратегии за умения, обхващащи всички нива на управление. Това ще се основава на вече извършената работа с ОИСР в 11 държави членки, както и на други съществуващи стратегии за уменията на равнището на държавите членки. Комисията ще подкрепя създаването или преразглеждането на стратегии, когато това е необходимо, и ще подпомага наблюдението на напредъка при прилагането им. Комисията ще насърчава разчупването на свързани с пола стереотипи и на други дискриминационни стереотипи. Тя ще постави особен акцент върху значението на общоприложимите и предприемаческите умения, както и на уменията, които да съпътстват цифровия и зеления преход, като тези, които се предоставят чрез образованието в сферата на науките, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ).

Комисията ще обедини усилията си с Европейската мрежа на публичните служби по заетостта за разработване на партньорски учебни мероприятия за насочване на вниманието върху уменията, необходими на пазара на труда, по-специално за безработните и работещите на намалено работно време. Дейностите ще продължат да се съсредоточават върху засилването на предоставянето на услуги за професионално ориентиране, включително за хората в областта на заетостта, и по-специално за уязвимите групи хора, както и върху преодоляването на недостига на умения, по-специално в областта на цифровите технологии. Освен това ще бъдат проучени възможностите за пълноценно използване на трансграничното сътрудничество.

Чрез предстоящия Пакт относно миграцията и убежището Комисията ще се стреми към укрепване на законните пътища към ЕС, включително чрез възобновяване на преговорите по Директивата за синята карта с цел привличане на висококвалифицирани работници. Пактът също така ще осигури надеждни предложения за места за законна миграция като част от партньорства за нови таланти с трети държави и ще проучи нови инструменти за законна миграция.

Във връзка с много високия процент на нискоквалифицираните възрастни в една от държавите членки, нейната стратегия за национални умения хвърли светлина върху необходимостта от насърчаване на култура на учене за възрастни и от подобряване на участието и съгласуваността. В резултат на това **Петер**, който работи в сектора на хотелиерството и туризма, има достъп до нова програма за професионално обучение за възрастни в своя регион. Програмата поставя нов акцент върху уменията в областта на цифровите технологии и общоприложимите умения, които все повече се изискват от работниците в сектора на туризма.

2.3. Ориентиране на професионалното образование и обучение (ПОО) към бъдещето

Организациите, предлагащи образование и обучение, трябва да предоставят съответните умения по време на целия процес на учене през целия живот. От първите дни на европейското сътрудничество, професионалното образование и обучение (ПОО) заема централно място в проекта на ЕС и оттогава стана част от по-широката рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението и на Европейското пространство за образование. Днес около половината от младите учащи се в ЕС са учащи се в областта на ПОО на все по-високи равнища³². Европа се нуждае от гъвкави, адаптивни и съобразени с нуждите на бъдещето системи за ПОО, които могат да помогнат на младите хора да се справят с навлизането си на променящия се пазар на труда и да гарантират, че възрастните хора имат достъп до програми за професионално обучение, адаптирани към двойния зелен преход и цифров преход.

Действие 4: Предложение за препоръка на Съвета относно професионалното образование и обучение за устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост

Днес Комисията приема предложение за препоръка на Съвета относно професионалното образование и обучение за устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост. С инициативата:

- се предлага модернизирана визия на политиката на ЕС за ПОО с цел предоставяне на умения на младите хора и на възрастните, които да им позволяват да се развиват на пазара на труда, и които подкрепят зеления и цифровия преход, включително общоприложими умения, гарантиране на приобщаване и равни възможности, както и създаване на европейско ПОО като обща отправна точка за развитието на умения;
- се представят принципите за прилагането на тази визия, включително по-силен акцент върху взаимодействие с други сфери на образованието, увеличена мобилност с учебна цел и работа в тясно партньорство с работодателите. С нея също така се насърчава професионалното образование и обучение като привлекателен избор както за жените, така и за мъжете, както и приобщаването на уязвими групи;
- се поставят цели за системите за ПОО, за да се подобри наличието на възможности за учене и мобилност в процеса на работа, както и пригодността за заетост на завършилите професионално образование;
- се предлагат редица действия, които да бъдат приложени на равнище ЕС в подкрепа на реформата на ПОО, по-специално за повишаване на цифровата подготвеност на институциите за професионално образование и обучение, включително за учителите в областта на ПОО, стажовете и центровете за професионални постижения, свързани със стратегии за интелигентна специализация и/или регионални стратегии за иновации и растеж.³³

³² Програмите за ПОО обхващат различни нива на образование и обучение. В абсолютно изражение най-голям брой учащи се в ПОО (8,5 милиона учащи се) са записани в програми на гимназиалния етап от средното образование. Това се сравнява с 1,5 милиона учащи се след завършено средно образование, но не висше, 1,2 милиона учащи се в краткосрочен цикъл, 1,2 милиона учащи се в бакалавърска и 0,7 милиона учащи в магистърски програми за професионално обучение. Източник: Unesco-OEC-Eurostat (ЮОЕ) съвместно събиране на данни за образованието и обучението.

³³ С цел подкрепа на върховите постижения и интернационализацията на ПОО, европейските професионални основни профили ще очертаят определен дял от общо съдържание за обучение на европейско равнище. Профилите — като част от платформата на „Европас“ и допълнени, където е възможно, с инструменти за професионално цифрово обучение — имат потенциал за значително улесняване на мобилността на учащите се и на работниците, автоматичното признаване на квалификациите и разработването на съвместни учебни програми, квалификации и умения за обучение в областта на професионалното образование и обучение.

Какво е център за професионални постижения?

Съществуват много различни видове центрове за високи постижения. Независимо от това многообразието могат да бъдат идентифицирани два основни вида центрове за високи постижения: 1. Центрове, които са специално създадени или определени за целта структури — част от национални/регионални договорености за високи постижения в областта на професионалното образование; и 2. Центрове, които са индивидуални доставчици на услуги в областта на ПОО, функциониращи в даден регион, подрегион или сектор³⁴. Те подкрепят предприемаческите инициативи и действат като центрове за знания и иновации за предприятията, по-специално за МСП. Предложената препоръка има амбицията да подпомогне създаването на 50 центъра за високи постижения в областта на професионалното образование и обучение³⁵, които ще станат пример в световен мащаб както за първоначалното обучение на младите хора, така и за продължаването на повишаването на квалификацията и преквалифицирането на възрастните³⁶.

Например център за ПОО, който работи в сектора на културните и творческите индустрии, финансиран от „Еразъм“, създава мрежа от създатели на знания (изследователи и доставчици на КТИ) и дружества с партньори от други държави. Мрежата установява иновационни центрове за подкрепа на секторни МСП, квалифицирани специалисти и учащи се в областта на ПОО. Тя развива програма за обучение, насочена към предприемачеството, решаването на проблеми, критичното мислене и иновациите в процесите/продуктите, както и бизнес инкубаторите за учащи се в ПОО и персонала на КТИ, както и за обучители.

2.4. Разгръщане на инициативата за европейски университети и повишаване на уменията на учените

Висшето образование е основно средство за предоставяне на студентите на уменията, от които те се нуждаят в бъдеще. Университетите генерират задълбочени знания и умения, които помагат на обществото да прави нововъведения, за да се справя с големите предизвикателства, пред които е изправено. Те оправомощават хората с умения на високо равнище, като им позволяват да стимулират своето професионално, социално и личностно развитие. Бързите промени на пазара на труда и в обществото изискват трансформация на институциите за висше образование и подобряване на привечдането им в съответствие с икономическата среда, за да се гарантира, че завършилите висше образование притежават изискваните от пазара на труда образование и умения, особено тези, които са необходими за двойния преход.

Научните изследователи са в челните редици на науката и иновациите и имат нужда от специфичен набор от умения. Може да се направи повече за определянето на това и на основните умения, които те трябва да притежават за успешна кариера със и извън академичните среди, за да се насърчи мобилността на учените в цяла Европа.

Действие 5: Разгръщане на инициативата за европейски университети и повишаване на уменията на учените

С цел **разгръщане на Европейските университети**, Комисията, в тясно сътрудничество със заинтересованите страни и държавите членки:

³⁴ Проучване на Европейската комисия относно картографирането на центрoвете за високи постижения в областта на професионалното развитие: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8250&furtherPubs=yes>

³⁵ Този амбиция се основава на предложението на Комисията за следващата многогодишна финансова рамка.

³⁶ Това действие ще бъде координирано с Европейското научноизследователско пространство.

- Ще се ангажира с пълното въвеждане на инициативата за европейски университети по програмата „Еразъм“ (2021—2027 г.) и „Хоризонт Европа“, включително чрез премахване на пречките пред ефективното и по-задълбочено транснационално сътрудничество между висше образование и задълбочаване на сътрудничеството с икономическите оператори, по-специално с цел подсилване на двойния преход. Европейските университети ще определят стандарти за преобразуването на висшите учебни заведения в европейското пространство за образование и в Европейското научноизследователско пространство, като също така ще превърнат в реалност ученето през целия живот и обмена на таланти.
- Ще проучи варианти, произтичащи от тяхното измерение, свързано с научните изследвания и иновациите, с цел да се спомогне за премахването на пречките пред ефективното транснационално сътрудничество между висшите учебни заведения, като се използват извлечените поуки по време на пилотните проекти по линия на „Еразъм +“ и „Хоризонт 2020“. Комисията ще набележи области за подпомагане, в които държавите членки да предприемат действия, ще проучи конкретен подход във връзка с европейската диплома за висше образование и реализиране на статута „европейски университет“ (с оглед на уреждането на трансгранични правни въпроси) и на европейска система за признаване и осигуряване на качество на висшето образование.
- Ще работи заедно с Европейския институт за иновации и технологии (EIT) и с целесъобразни инициативи в рамките на Европейското научноизследователско пространство с цел обединяване на водещи организации от бизнеса, образованието и научните изследвания, по-специално чрез общностите за знания и иновации, за разработване на иновативно преподаване и учене, обучение за следващото поколение новатори и подпомагане на прехода от висши учебни заведения към по-предприемачески организации.
- Ще обединява академичните среди и промишлеността чрез изпробване на нов обмен на знания, наречен търсене на таланти, за да се отговори на нуждите на предприятията в областта на научните изследвания и иновациите, в допълнение към сътрудничеството между университетите и бизнеса.

За да **повиши уменията на учените**, в тясно сътрудничество със заинтересованите страни и държавите членки, Комисията:

- Ще изготви европейска рамка за компетентност за научни изследователи и за подкрепа на разработването на набор от основни умения за научните изследователи.
- Ще определи таксономия на уменията на научните изследователи, което ще даде възможност за статистическо наблюдение на движението на мозъци и ще съгласува с държавите членки набор от показатели, които да позволят извършването на мониторинг и статистически анализ.
- Ще разработи програми за отворени научни изследвания за целите на науката и за управление на науката.

2.5. Умения, които да съпътстват двойния зелен и цифров преход в работната сфера и извън нея

Работните места на утрешния ден изискват умения за двойния преход. Зеленият преход изисква инвестиции в умения на хората за увеличаване на броя на специалистите, които изграждат и управляват зелени технологии, включително цифрови технологии, разработват „зелени“ продукти, услуги и бизнес модели, създават новаторски природосъобразни решения и спомагат за свеждане до минимум на екологичния отпечатък на дейностите³⁷. Освен това Европа може да стане неутрален по отношение на климата континент, ефективно по отношение на

³⁷ Прилагането на стратегията на ЕС за биоикономиката е добър пример в тази посока с действия, които дават възможност за развитие на умения, полезни взаимодействия с образованието и ученето през целия живот.

използването на ресурсите общество и кръгова икономика с информирано население и работна сила, които знаят как да вземат под внимание темата за околната среда в своите намерения и действия.

По същия начин постигането на цифров преход, ориентиран към човека, изисква значителна промяна на цифровите умения. Сега европейците както мъжете, така и жените, се нуждаят от цифрови умения в живота и на работното място: в някои категории професии над 90 % от работните места изискват специфични видове цифрови умения³⁸. Пандемията и последиците от нея за живота и икономиката ни подчертаха значението на цифровизацията във всички области на икономиката и обществото на ЕС. Действително почти 4 от 10 служители са започнали работа от разстояние по време на протиепидемичните мерки³⁹. Освен това между 2005 г. и 2016 г. 40 % от новите работни места са били създадени в отрасли, интензивно използващи цифрови технологии⁴⁰. Бързо нарастващото търсене на експерти в областта на цифровите технологии обаче не може да бъде удовлетворено. Налице е, например, недостиг на 291 000 специалисти в областта на киберсигурността⁴¹.

Освен това въвеждането на цифрови технологии във всички икономически сектори, включително в нетехнологичните сектори, ще изисква работна ръка с повече умения в областта на цифровите технологии на всички равнища на уменията и за всички възрасти. Пандемията от COVID-19 и произтичащите от това протиепидемични мерки напомнят, че работната сила в Европа — и в по-общ план цялото население — трябва бързо да повишат равнището на своите умения в областта на цифровите технологии⁴². Това беше особено видно в сектора на образованието, както за учениците, така и за учителите и обучаващите.

Действие 6: Умения за подпомагане на двойния преход

Комисията ще подпомогне придобиването на умения във връзка със зеления преход чрез:

- Изготвяне на класификация на уменията за зелен преход, чрез която ще може да се извършва статистически мониторинг на екологизирането на професиите.
- Договаряне с държавите членки на набор от показатели, чрез които ще могат да се извършват мониторинг и статистически анализ на развитието в сферата на „зелените“ умения.
- Разработване на европейска рамка на компетентностите за образование в сферата на изменението на климата, въпроси на околната среда, прехода към чиста енергия и устойчивото развитие, която ще съдържа различни равнища на компетентност в екологичната област.
- Подпомагане на разработването на предназначен за пазара на труда набор от основни „зелени“ умения, които ще предоставят насоки за обучение в сферата на икономиката с цел създаването на поколение от специалисти, водени от съображения, свързани с климата, околната среда и здравето, както и на оператори в сферата на зелената икономика.
- Подпомагане на интегрирането на съображенията, свързани с околната среда и

³⁸ [ИКТ за работа: Уменията в областта на цифровите технологии на работното място: проучване, проведено за Европейската комисия от Eсогуs и Датския технологичен институт, 2017 г.](#)

³⁹ [Eurofound, Живот, работа и Covid-19, април 2020 г.](#)

⁴⁰ ОИСР (2019 г.), [Към цифровизация: оформяне на политики, подобряващи живота](#), публикация на ОИСР, Париж. Вж. [ОИСР, Перспективи за заетостта \(Employment Outlook\), 2019 г.](#): The Future of Work („Бъдещето на труда“), каре 2.1.

⁴¹ ENISA, „Развитие на уменията в областта на киберсигурността в ЕС“, март 2020 г.

⁴² Индексът за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) на Комисията ежегодно наблюдава нивото на основните и задълбочените цифрови умения във всяка държава членка и в ЕС.

климата, в училищното, висшето, професионалното образование и обучение, както и професионалното обучение.

Комисията ще подпомага **развиването на цифрови умения за всички**, по-специално чрез:

- Актуализиране на плана за действие в областта на цифровото образование и представяне на виждане за повишаване на цифровата грамотност, умения и капацитет на всички равнища на образование и обучение и за всички нива на цифрови умения (от ограничените до усъвършенстваните умения). Въз основа на опита, натрупан по време на кризата с COVID-19 в области като онлайн обучението, планът за действие цели да подпомага развиването на силни цифрови компетентности и организационни способности в системите на образованието и обучението (включително за дистанционното обучение), пълноценно използвайки потенциала на бързоразвиващите се технологии, данни, съдържание, инструменти и платформи, за да подготви образованието и обучението за цифровата ера.
- Изпълнение на програмата „Цифрова Европа“, която е насочена към изграждане на стратегическия цифров капацитет на ЕС чрез увеличаване на инвестициите в изчисленията със суперкомпютри, изкуствения интелект, киберсигурността и развиването на усъвършенствани цифрови умения.
- Оказване на подкрепа за интензивни курсове за цифрови умения за МСП и за програма за „цифрови доброволци“ с цел повишаване на квалификацията на работната сила в областта на цифровите технологии, както беше вече посочено в стратегията на ЕС за МСП. Комисията също така ще подкрепи и свърже посредниците на МСП, като например клъстерите, мрежата „Enterprise Europe“ и центрове за цифрови иновации, за да помогне на служителите на МСП да повишат квалификацията си, включително в областта на устойчивостта.
- Подпомагане на обученията на ЕС за въвеждане в ИКТ (ICT-Jump-Start), за да се осигури краткосрочно интензивно обучение за справяне с недостига на умения в областта на ИКТ, като се постави акцент върху балансираното участие на мъже и жени.

Ана ръководи малко дружество за логистика. Благодарение на участието в обучение за въвеждане в ИКТ (ICT-Jump-Start) тя и екипът ѝ придобиха нови умения, от които се нуждаят, за да планират и използват благоприятни за климата маршрути за доставка.

Уменията в сферата на науките, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) са от първостепенна важност за стимулирането на двойния преход. Във време на бързи технологични иновации дружествата се нуждаят от хора, притежаващи висока степен на умения в дисциплини, свързани с НТИМ. Такива умения са необходими за използването на новите технологии, а наличието на висока степен на умения в областта на НТИМ е от жизненоважно значение за насърчаване на иновациите в хоризонталните области, свързани с ИКТ, като изкуствения интелект и киберсигурността. Въпреки това само една пета от младите хора в Европа завършват висше образование в сферата на НТИМ, което е по-малко от два милиона души годишно⁴³. Необходимо е този брой да нарасне, което би могло да се постигне чрез популяризиране на образованието в сферата на НТИМ, особено сред младите жени. Понастоящем жените, дипломиращи се по свързани с НТИМ дисциплини в ЕС, са наполовина по-малко от мъжете, въпреки че се наблюдават огромни различия между държавите членки⁴⁴. Записването в програми по НТИМ за разлика от други програми за висше образование често

⁴³ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tertiary_education_statistics#Graduates

⁴⁴ Данни на Евростат за завършилите висше образование в сферата на НТИМ [educ_uoe_grad04].

зависи от резултатите в средното училище⁴⁵, но тъй като момичета са с по-добра цифрова грамотност от момчетата⁴⁶, става ясно, че влияние оказва и общото възприятие и отношение на обществото⁴⁷. Необходимо е на младите учащи се, и особено на момичетата, да се обяснят по-добре възможностите, които предлага образованието в сферата на НТИМ.

Значителен брой хора в Европа **желаят да се занимават с предприемачество**, като се засилва и социалното предприемачество. И двете насърчават създаването на работни места и допринасят за икономическия растеж чрез повишаване на конкуренцията, производителността и иновациите. За да могат тези желаниа да се превърнат в реалност, е необходимо да се извърши значителна промяна и акцентът да бъде поставен върху развиването на предприемачески умения. Системите и практиките за професионално ориентиране следва да обхващат по адекватен начин предприемачеството. Повишаването на осведомеността за социалното предприемачество и за други бизнес модели на социалната икономика може да направи предприемачеството по-привлекателно и да засили интереса към него. Като пионер в създаването на работни места, например във връзка с кръговата икономика, социалната икономика също подкрепя социалното приобщаване и зеления преход.

Отвъд техническите умения, на пазара на труда има все по-голяма нужда от общоприложими умения, като работа с други хора, критично мислене и способност за креативно решаване на проблемите. Все по-голямото влияние на роботите и алгоритмите върху пазарите на труда допълнително увеличава нуждата от присъщи „човешки“ умения, като емпатия и адаптиране към промените в сложна среда. Тези умения са особено важни и с оглед на развиващата се икономика, свързана с възрастните хора и предоставянето на грижи, вследствие на демографските промени и търсенето им на пазара на труда е голямо. Въпреки че училищата играят важна роля, те често се развиват извън формалното обучение на работното място и през целия живот. Може да се окаже трудно да се установят, признаят и съобщят тези умения, поради което в следващата фаза на действие на ЕС относно общоприложимите умения е необходимо да се направи повече, за да бъдат обхванати.

Действие 7: Увеличаване на броя на завършилите висше образование в сферата на НТИМ и насърчаване на предприемаческите и общоприложимите умения

За да подпомогне необходимото увеличаване на броя на **завършващите висше образование в сферата на НТИМ**, Комисията:

- ще направи образованието и кариерата в сферата на НТИМ по-привлекателни чрез целенасочени действия за привличането на момичета и жени и чрез насърчаване на иновативния подход на преподаване и учене, обхващащ различни дисциплини, в училищата, ПОО и висшето образование;
 - като част от Съобщението за Европейско пространство за образование ще въведе дейности за преподаватели, като така ще помогне за справяне с недостига на преподаватели в сферата на НТИМ в държави и региони на ЕС;
 - ще насърчава образованието в сферата на природните науки по линия на действия за научни изследвания и иновации, например чрез разработване на рамка за основни
-

⁴⁵ ОИСП, [Why don't more girls choose STEM careers \(„Защо повече момичета не се насочват към кариера в сферата на НТИМ“\)](#).

⁴⁶ [Международно проучване на компютърната и информационната грамотност \(International Computer and Information Literacy Study — ICILS\), 2018 г.](#)

⁴⁷ Европейска комисия, 2016 г., [Нуждае ли се ЕС от повече висшисти в сферата на НТИМ?](#), раздел 3.3.1.

компетентности и оценка; ще разпространява резултатите от научни изследвания в сферата на образованието по природни науки в партньорство с Европейската училищна мрежа и ще използва портали, имащи измерение на социални мрежи, които обединяват училища от различни европейски държави, особено такива, които имат опит с отвореното образование.

- ще насърчава интегрирана рамка и непрекъснатост на учебния процес, наред с другото, между системите на средното и висшето образование и между образованието и бизнеса в партньорство с представители на бизнеса, както и ще насърчава методи на отворено образование, методи, основаващи се на научни изследвания, конкурси и гражданската наука.

За насърчаване на **предприемаческите умения** Комисията ще стартира европейско действие относно предприемаческите умения, което ще бъде съсредоточено върху развиването на нагласите за предприемачество и създаването на по-устойчива работна сила. Действието ще включва:

- Привличане и свързване на съществуващи мрежи за предоставяне на европейска предприемаческа подкрепа за желаещи да се занимават с предприемачество лица с акцент върху младите жени предприемачи и възможностите за самостоятелна заетост в цифровата и зелената икономика и ще включва платформа от знания, състояща се от онлайн ресурси относно предприемаческите умения и възможностите за сътрудничество⁴⁸.
- Подкрепа за програми за финансиране на дейности, свързани с предприемачески умения, европейска мобилност за предприемачи и за систематично използване на EntreComp: Европейската рамка за предприемаческа компетентност.
- Популяризиране на предприемаческите умения на всички равнища на образованието и обучението — от началното и средното училищно образование до ПОО и висшето образование, за да могат учащите се да придобият знанията и да имат мотивацията за упражняването на предприемаческа дейност.

Това действие ще допълни предстоящия план за действие на Комисията за социалната икономика, който, наред с другото, ще популяризира създаването от социалната икономика възможности за предприемачество, като например подпомагане на местните общности, сключване на зелени пактове на местно равнище и активизиране на уязвимите групи.

За насърчаването на **общоприложими умения** Комисията:

- ще предостави стратегическа рамка за признаване на общоприложимите умения, която ще бъде в помощ на занимаващите се с валидиране лица в Европа;
- ще създаде ресурси в помощ на валидирането на общоприложимите умения от работодателите и службите по заетостта; Това ще включва проучване на възможността за разработване или използване на вече съществуващи онлайн курсове в целия ЕС и свързани с тях микроквалификации за занимаващите се с валидиране лица и създаване на мрежа от новаторски организации за валидиране, които могат да обменят най-добри практики.

Годишният **конкурс на Европейския съюз за млади учени** е сред основните събития в Европа, на който младите хора могат да демонстрират научния си талант. Той е свързан с провеждането на национални състезания по науки (за млади хора между 14 и 20 години), като победителите от тези състезания се съревновават помежду си на европейско равнище.

⁴⁸ [Стратегията за равенство между половете поставя акцент върху подкрепата за предприемачеството сред жените по линия на политиката на ЕС на сближаване.](#)

Пандемията от COVID-19 и последвалите противоепидемични мерки изтъкнаха значението на житейските умения и на способността ни да се адаптираме, да се справяме с промените и да полагаме грижи за другите като една общност. От основно значение в този контекст са издръжливостта, медийната грамотност, гражданското съзнание и екологичната, финансовата и здравната култура. Съществуването на отворени демократични общества зависи от наличието на активни граждани, които могат да направят разлика между информацията от различни източници, да идентифицират дезинформацията, да вземат информирани решения и които са издръжливи и действат отговорно.

Европейската програма за учене за възрастни улесни европейското сътрудничество в тази сфера през последното десетилетие. Необходимо е да се направи повече, за да се помогне на хората да придобият тези умения и да се засилят схемите за повишаване на уменията⁴⁹ за възрастни, по-специално за лицата с по-слаби умения и по-ниски квалификации. Това надхвърля придобиването на умения за определено работно място и обхваща също доброволческата дейност и по-възрастните хора, които също се нуждаят от нови умения.

Действие 8: Житейски умения

Комисията, заедно с държавите членки, ще работи върху нови приоритети в Европейската програма за учене за възрастни, за да допълни подновената рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението и да допринесе за постигането на целите на ООН за устойчиво развитие. Тя ще се стреми към създаването на всеобхватни, качествени и приобщаващи системи за учене за възрастни, които достигат до всички, в това число до лицата в напреднала възраст и особено лицата, които имат най-голяма потребност от достъп до учене, включително чрез дистанционно и онлайн учене. Тя ще даде приоритет на неформалното учене, обхващащо множество аспекти на живота, както и на ученето между поколенията, между културите и в общността. Местните образователни центрове, библиотеките и общността и гражданското общество в по-широк смисъл ще получават подкрепа, за да работят заедно с цел мотивиране на възрастните и предоставяне на възможности за учене за тях, което подпомага устойчивостта при кризи.

Кшищоф, на 74 години, се е записал на курс за цифрови умения в местната библиотека, на който научи как да си запише час за лекар и да си купи билет за влак онлайн. Новата му страст е чат групата за отношенията в местната общност, в която организира понастоящем кампания за увеличаване на зелените пространства.

3. РАЗРАБОТВАНЕ НА ИНСТРУМЕНТИ, ЧРЕЗ КОИТО ХОРАТА ЩЕ МОГАТ ДА ПРИДОБИВАТ УМЕНИЯ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Третият градивен елемент на Програмата за умения ще разработи необходимите инструменти, чрез които всеки човек, независимо дали работи или е безработен или неактивен, ще може да придобива умения през целия живот. Уменията могат да помогнат на лицата да напредват в кариерата си и да се справят успешно с професионалните преходи. Единствено чрез изграждането на истинска култура на учене през целия живот можем да имаме конкурентоспособна икономика и сплотено общество и да превърнем в реалност правото на качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот, както е посочено в първия принцип на Европейския стълб на социалните права.

⁴⁹ ОВ С 484/01, 24.12.2016 г.

3.1.Предоставяне на възможност за учене на всеки: индивидуални сметки за обучение

Липсата на време за обучение, разходите за обучение и липсата на осведоменост за необходимостта или възможностите за обучение са важни пречки пред повишаването на квалификацията и преквалифицирането⁵⁰. Преките стимули за обучение, като например индивидуалните сметки за обучение, могат да превърнат ученето през целия живот в реалност. Те предоставят финансиране за адаптиране към променящите се потребности от умения на работното място или за смяна на професията или отрасъла, включително за преместване в друга държава членка. Индивидуалните сметки за обучение могат да гарантират, че правата за обучение могат да се прехвърлят от едно работно място на друго (или от работно място към безработица към работно място) и въвеждането им може да бъде съчетано с внасянето на значителни подобрения в системите за ориентация и валидиране, както и с повишаване на качеството и прозрачността на предложенията за обучения.

В държавите, в които съществуват индивидуални сметки за обучение, тяхното финансиране се различава в зависимост от направения на национално равнище стратегически избор. Например във Франция те се финансират основно чрез заплащан от работодателите данък, докато в Нидерландия се предвижда публично финансиране. При анализирането на възможностите във връзка с тези сметки Комисията ще се спре на този основен елемент, като обърне специално внимание на това да се гарантира, че финансирането им е в съответствие с потребностите на МСП.

Освен това индивидуалните сметки за обучение биха могли да гарантират наличието на достатъчно средства за обучение по време на икономически спад. Те дават възможност на лицата да натрупат права за обучение в течение на по-дълъг период от време, които могат да използват през периоди на слаба икономическа активност, например през периоди, когато работят на непълно работно време и разполагат с повече време за обучение. По този начин се предотвратява обезценяването на уменията вследствие на принудителна неактивност и се помага на лицата да придобият нужните умения за успешно справяне с професионалните преходи.

Действие 9: Инициатива относно индивидуалните сметки за обучение

Комисията ще направи оценка как евентуална европейска инициатива относно индивидуалните сметки за обучение може да помогне за попълване на съществуващите пропуски във връзка с достъпа до обучение за възрастните лица в трудоспособна възраст и да им предостави възможности за успешно справяне с преходите на пазара на труда.

Комисията също така ще оцени кои услуги за подпомагане и други фактори биха могли да подкрепят индивидуалните сметки за обучение. Това може да включва насоки, валидиране и прозрачност относно качеството на възможностите за обучение, както и разпоредби относно отпуските за образование и обучение. В работата си по въпроса Комисията ще започне широки консултации с държавите членки, социалните партньори и всички съответни заинтересовани страни.

⁵⁰ Въз основа на данните от проучването на ЕС на образованието за възрастни.

3.2. Придаване на стойност на резултатите от обучението: микроквалификации

Предоставянето на работниците на възможности за повишаване на квалификацията и преквалифициране през целия им живот означава също така да се гарантира, че всяко обучение ще бъде остойностено по адекватен начин. Все повече работниците посещават краткосрочни и целенасочени обучения и е необходимо да получат признание за това. Такива курсове могат да бъдат предлагани от различни доставчици на образование и обучение (например висши учебни заведения, доставчици на ПОО, научноизследователски организации, промишлеността, социални партньори, търговски, промишлени или занаятчийски камари, организации на гражданското общество).

Микроквалификациите⁵¹ признават резултатите от такива краткосрочни курсове, често в областта на цифровите технологии, и отразяват постигнатите на курсовете резултати. Те могат да увеличат взаимодействието между различните образователни модели/системи и да повишат гъвкавостта. Благодарение на тях ученето може да бъде адаптирано по-добре към индивидуалните нужди, като по този начин ще се насърчат по-иновативни и приобщаващи подходи и ще се улеснят достъпът до пазара на труда и преходите от едно работно място на друго. Освен това микроквалификациите могат да улеснят допълнителното учене, тъй като могат да бъдат натрупвани с цел придобиването на по-голяма микроквалификация, което ще даде възможност на лицата да събират резултати от обучения в течение на времето, в различни учебни заведения, отрасли и в чужбина, както и онлайн чрез схеми за електронно обучение. Въпреки това към настоящия момент няма европейски стандарти, допринасящи за качеството, прозрачността и придобиването на микроквалификации в ЕС.

Действие 10: Европейски подход към микроквалификациите

Комисията ще предложи нова инициатива, която ще допринесе за качеството, прозрачността и придобиването на микроквалификации в ЕС. По-конкретно тя:

- ще разработи заедно с всички съответни заинтересовани страни (частни или публични доставчици на образование и обучение, социални партньори, търговски камари, работодатели) европейски стандарти, които ще обхващат минимални изисквания за качество и прозрачност. Това ще изгради доверие у микроквалификациите и ще улесни прехвърлянето и признаването им в целия ЕС;
- ще проучи възможността за включване на микроквалификациите в мрежи на квалификациите, като проведе диалог с националните органи в областта на квалификациите;
- ще предостави улеснения за лицата във връзка със съхраняването и представянето пред работодатели на придобитите микроквалификации чрез Европас и неговите цифрови удостоверения.

Тази инициатива се основава, наред с другото, на резултатите от оценката на Препоръката на Съвета относно валидирането на неформалното и самостоятелното учене от 2012 г., които се публикуват едновременно с Програмата за умения.

Ивана е опитен управител на склад в супермаркет. Нов софтуер предоставя възможности за по-малко разхищение на храна, но само ако тя и служителите ѝ могат да си служат с него. След като премине обучение, използвайки краткосрочен и целенасочен модул,

⁵¹ Микроквалификациите могат да бъдат определени като документирани изявления, които доказват обучителните резултати на едно лице, свързани с малко по обем обучение, и които са под формата на удостоверение, бадж или заверяване (в цифров формат или на хартия) за ползвателя.

предоставен от промишлената федерация, Ивана ще получи микроквалификация като доказателство за своите нови умения, които ще бъде готова да използва при сегашния си работодател и в бъдеще.

3.3. Представяне на уменията: новата платформа Европас

След като лицето разполага с удостоверение, доказващо уменията му, то трябва да бъде в състояние да представи тези умения при кандидатстване за работа или по-нататъшно обучение. Новите технологии предоставят възможности за представяне на уменията по начини, надхвърлящи традиционната автобиография, и за свързване на хората с възможности за обучение и работа.

Новият Европас, който стартира едновременно с Програмата за умения, е разработен с намерението да се превърне в онлайн инструмента на ЕС, който помага на хората да представят ефективно своите умения и квалификации и активно ги насочва към възможности за работа или обучение. Той предлага безплатни инструменти и информация на всички официални езици на ЕС за учащи се, работници и търсещи работа лица, които могат да управляват всеки етап от своята кариера и обучение.

Действие 11: нова платформа Европас

Новата платформа Европас ще помага на хората да управляват кариерата си на един бързо променящ се пазар на труда. Чрез осъвременени инструменти и информация относно обучението и работата в Европа усъвършенстваният инструмент:

- ще предоставя на ползвателите насоки как да оценяват и анализират уменията си и как да представят своите квалификации и опит на доставчиците на обучение и работодателите, така че да могат да предприемат следващата стъпка във връзка със съответното обучение или работа;
- ще предлага на ползвателите на Европас подходящи работни места (чрез EURES⁵² и порталите за работни места Euraxess⁵³) и възможности за обучение;
- ще използва аналитични данни за уменията, за може да предоставя индивидуална информация за тенденциите и потребностите във връзка с уменията на ползватели, които планират промяна на кариерата или преместване в друга държава;
- ще даде възможност на институциите за образование и обучение да издават на учащите се електронни дипломи и удостоверения в европейския цифров формат на цифровите удостоверения „Европас“, насърчавайки по-лесното признаване;
- ще подпомага бърза процедура на признаване, намалявайки административната тежест и измамите чрез подпомагане на автоматичното удостоверяване на автентичността на квалификациите от работодателите и доставчиците на обучение; и
- ще помага на законно пребиваващи мигранти да представят своите умения и квалификации и ще улеснява признаването им чрез по-добро информиране⁵⁴. Инструментът на ЕС за съставяне на профил на уменията за гражданите на трети

⁵² EURES е европейският портал за професионална мобилност, който улеснява свободното движение на работници в целия ЕС. Той съдържа онлайн база данни с работни места и богата информация относно мобилността в ЕС за търсещите работа лица и работодателите. <https://ec.europa.eu/eures/public/homepage>

⁵³ EURAXESS — Изследователи в движение <https://euraxess.ec.europa.eu/> предоставя информация и услуги за подкрепа на професионални изследователи, като подпомага мобилността и кариерното развитие на изследователите и същевременно подобрява научното сътрудничество между Европа и света.

⁵⁴ Законно пребиваващите мигранти продължават да срещат трудности при представянето на своите умения и квалификации, придобити извън ЕС. Вж. Foreign Degrees, Region of Birth and Under-utilisation of Tertiary Education in the EU („Степени на образование от чужбина, регион на раждане и слаба степен на използване на висшето образование в ЕС“), Съвместен изследователски център (JRC), 2020 г.

държави, които се използва понастоящем в приемните центрове и от организации, насочващи и подпомагащи интеграцията на търсещите убежище лица и бежанците, ще бъде свързан с новия Европас.

След завършването на гимназия **Даниела** е работила на различни места като механик на автомобили и не е сигурна каква да бъде следващата стъпка в професионалното ѝ развитие. Благодарение на новия Европас Даниела може да създаде личен профил Европас, в който да въведе всичките си умения и целия си опит и да съхранява своите дипломи и удостоверения. Европас ще предлага на Даниела работни места и курсове. Тя ще има достъп до информацията относно службите за професионална ориентация, намиращи се в близост до нея, както и до информация за възможностите за образование и работа в ЕС.

4. ПОСТАВЯНЕ НА АМБИЦИОЗНИ ЦЕЛИ ВЪВ ВРЪЗКА С УМЕНИЯТА

С настоящата програма Комисията въвежда нов и динамичен подход към политиката относно уменията на равнището на ЕС, като нейният стремеж е да дава насоки на държавите членки, да помогне за двойния преход и да осигури възстановяване от социално-икономическите последици от пандемията от COVID-19. **За постигането на успех ученето през целия живот трябва да стане реалност за всички в Европа, във всяка държава членка и във всеки регион.**

За да могат да се постигнат резултати и с оглед на импулса вследствие на възстановяването и ускорения преход, Комисията предлага да се определи набор от количествени цели въз основа на съществуващи показатели⁵⁵, като тези цели ще подлежат на мониторинг до 2025 г.

На първо място е необходимо значително да се увеличи делът на възрастните, участващи в процес на учене — единствено така ще се гарантира подход на учене през целия живот. В допълнение към това, за да могат възстановяването и двойният преход да бъдат социално справедливи, Комисията предлага също така различни цели във връзка с участието в процес на учене на възрастните с ниска квалификация и на безработните лица.

- **До 2025 г. 120 милиона възрастни в ЕС следва да участват в процес на учене всяка година. Това съответства на 50 % от възрастните и на около 540 милиона дейности за обучение за тази група за период от пет години.**
- **До 2025 г. 14 милиона възрастни с ниска квалификация в ЕС следва да участват в процес на учене всяка година. Това съответства на 30 % от лицата, които се причисляват към тази група, и на около 60 милиона дейности за обучение за тази група за период от пет години.**

Мониторингът на този показател, в съчетание с посочените в настоящото съобщение действия, ще допринесе също така за намаляване на дела на нискоквалифицираните възрастни, който е 22 % (2019 г.) — показател, по който Европа изостава от своите световни конкуренти.

⁵⁵ Съществуващите показатели често не дават възможност да се отрази качественият аспект на обучението. С настоящата програма за уменията се въвежда съществена промяна и по отношение на качеството, като на преден план се извежда принципът на придобиване на умения за работа.

→ До 2025 г. 2 милиона лица, търсещи работа, или всеки пети, следва да са участвали в неотдавнашен процес на учене. Това съответства на около 40 милиона дейности за учене за тази група за период от пет години⁵⁶.

Що се отнася до съдържанието на ученето, ще се изисква широк набор от разнообразни умения, за да могат възстановяването и двойният преход да бъдат успешни. Цифровите умения са от основно значение за работата, ученето и социалното общуване и това стана още по-ясно по време на противоепидемичните мерки вследствие на COVID-19. Поради това четвъртата цел, която ще подлежи на мониторинг, е делът на възрастните с поне основни цифрови умения.

→ До 2025 г. 230 милиона възрастни, което представлява 70 % от възрастните в целия ЕС, следва да притежават поне основни цифрови умения.

Зеленият преход трябва да бъде справедлив и трябва да обръща специално внимание на онези работници и региони, които са особено засегнати. Уменията са от решаващо значение за това начинание. На този етап не съществуват количествени показатели относно зелените умения. Комисията ще разработи такива показатели (действие б).

Държавите членки, доставчиците на образование и обучение, социалните партньори, бизнесът, представителите на учащите се и всички съответни заинтересовани страни се приканват да обсъдят в контекста на европейския семестър за координация на икономическите политики как да постигнат тези цели.

Напредъкът по постигането на целите ще подлежи на редовен мониторинг на равнището на ЕС и на национално равнище по линия на европейския семестър⁵⁷. Той ще се публикува в годишния съвместен доклад за заетостта и ще служи като аналитична основа за по-целенасочени специфични за всяка държава препоръки относно уменията, образованието и обучението. Когато е възможно, в допълнение към нискоквалифицираните лица и безработните Комисията ще извършва мониторинг на целите по пол и географски регион и за уязвими групи, като например хората с увреждания.

⁵⁶ Като се предполага, че средната продължителност на дейностите за учене е три месеца.

⁵⁷ Четирите показателя са свързани с набора от социални показатели, който придружава европейския стълб на социалните права. В допълнение към двата показателя за участието на възрастните в учене през последните 12 месеца и за основните цифрови умения, които вече са включени в набора от социални показатели, се предлагат още два показателя за участието на нискоквалифицираните и на безработни възрастни в образование и обучение. Тези показатели също са широко признати. Те бяха приети от Комитета по заетостта през 2018 г. (Съвместен доклад за заетостта за 2019 г.) и оттогава се използват в контекста на европейския семестър. Показателят за цифровите умения е същият като използвания в индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI).

| Показатели | Цели за 2025 г. | Текущо ниво (последна налична година) | Увеличение (в %) |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|---------------------------------------|------------------|
| Участие на възрастните между 25 и 64 години в обучение през последните 12 месеца (в %) ⁵⁸ | 50 % | 38 % (2016 г.) | +32 % |
| Участие на нискоквалифицирани възрастни между 25 и 64 години в учене през последните 12 месеца (в %) ⁵⁹ | 30 % | 18 % (2016 г.) | +67 % |
| Дял на безработните възрастни между 25 и 64 години, участвали в неотдавнашен процес на учене (в %) ⁶⁰ | 20 % | 11 % (2019 г.) | +82 % |
| Дял на възрастните между 16 и 74 години, притежаващи поне основни цифрови умения (в %) ⁶¹ | 70 % | 56 % (2019 г.) | +25 % |

Освен това възможностите за мобилност на обучението за учащи се в рамките на ПОО в целия ЕС следва да бъдат увеличени, както беше предложено в новата програма „Еразъм+“ и обявено в Препоръката на Съвета относно ПОО. Комисията предлага мобилността в ЕС за учащи се в рамките на ПОО да нарасне от 6 % на 8 %.

5. ПРАКТИЧЕСКА РЕАЛИЗАЦИЯ: МОБИЛИЗИРАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИ

За изпълнението на тези амбициозни цели до 2025 г. е необходимо значително мобилизиране на частни и публични инвестиции в умения. За общата цел за участието на възрастните в учене ще бъдат нужни допълнителни инвестиции, чийто размер се изчислява на **48 милиарда евро** годишно ⁶².

Освен това за изпълнението на Програмата за уменията също ще бъде необходимо допълнително финансиране, за да се осигури поэтапното изпълнение на различните действия на национално, регионално и местно равнище и на равнището на ЕС.

⁵⁸ Показателят отчита дела на възрастните между 25 и 64 години, които са участвали в поне една формална или неформална дейност за образование или обучение (с изключение на дейностите по обучение на работното място с наставник) през 12-те месеца преди интервюто за проучването. Настоящият източник на данни за този показател е проучването на ЕС на образованието за възрастни. Считано от 2022 г., данните за този показател ще бъдат вземани от проучването на работната сила в ЕС.

⁵⁹ Определението на показателя и източниците на данни за него са подобни на тези за първия показател за участието на възрастни в учене. Основната разлика е акцентът върху нискоквалифицираните възрастни, т.е. възрастни, чиято най-висока образователна квалификация е завършена първа степен на средно образование (или по-ниска). Следователно показателят измерва дела на нискоквалифицираните възрастни, които заявяват, че са участвали във формално или неформално образование и обучение за период от 12 месеца.

⁶⁰ Данните са взети от проучването на работната сила в ЕС. „Неотдавнашен процес на учене“ означава участие във формално или неформално образование и обучение през последните 4 седмици.

⁶¹ Източникът на данни за този показател е проучването на Общността на ЕС относно използването на ИКТ в домакинствата и от физическите лица.

⁶² Тези изчисления се основават на броя на допълнителните учащи се възрастни, необходими във всяка страна, за да се достигне прагът на участие от 50 % (в сравнение със сегашните нива на участие), съчетан със специфични за всяка държава еднократни суми на час обучение на служители за възстановяване от Европейския социален фонд съгласно Делегиран регламент 2019/2170 на Комисията и при предполагаема продължителност на образованието и обучението от 100 часа годишно.

5.1. Бюджет на ЕС за подпомагане и мобилизиране на инвестиции в човешки капитал⁶³

Предложението на Комисията за инструмент Next Generation EU осигурява значителни ресурси като част от мащабна бюджетна инициатива за преодоляване на икономическите и социалните последици от кризата. Комисията ще гарантира, че инструментите ѝ се използват по предназначение, а именно за подпомагане и мобилизиране на инвестиции в човешки капитал, насърчаване на равенството между половете и приобщаването. Държавите членки ще бъдат насърчавани да използват финансови ресурси от ЕС за изпълнението на национални схеми за преквалифициране и повишаване на квалификацията на работната сила.

В краткосрочен план **РЕАКТ-EU**, която се финансира от **Next Generation EU**, и предложението за адаптиране на настоящата финансова рамка за 2020 г. ще осигурят финансиране на стойност 55 милиарда евро за политиката на сближаване за периода 2020—2022 г. Това ще даде възможност на **Европейския социален фонд** да предостави допълнително финансиране за възможности за придобиване на умения, придружаващи зеления и цифровия преход.

Освен това **Механизъмът за възстановяване и устойчивост**, който се подпомага от 560 милиарда евро под формата на безвъзмездни средства и заеми, предоставя на държавите членки големи възможности за финансирането на действия за повишаване на квалификацията и преквалифициране. Предложението на Комисията за специфични за всяка страна препоръки през 2020 г. беше съсредоточено върху непосредствените мерки за намаляване до минимум на социално-икономическото отражение на пандемията, а уменията, образованието и обучението бяха набелязани като краткосрочен приоритет за 22 държави членки. **В националните планове за възстановяване и устойчивост, които държавите членки ще подготвят, за да имат достъп до финансиране по линия на този механизъм, уменията следва да бъдат посочени като приоритет при програмирането.**

През целия период 2021—2027 г. **Европейският социален фонд плюс**, с предлаган бюджет от 86 милиарда евро, ще продължи да бъде важен източник на финансиране за националните дейности за повишаване на квалификацията и преквалифициране.

Освен това предлаганите 24,6 милиарда евро за „Еразъм+“ ще допринесат за развиването на умения и ще финансират някои от посочените по-горе действия, като например инициативата за мрежи от европейски университети, центровете за високи постижения и проектите за секторно сътрудничество в областта на уменията. „Еразъм+“ може да спомогне също така за съществено увеличаване на физическата и виртуалната мобилност за учене в ЕС, което създава нови възможности за учене, които може да не бъдат достъпни у дома.

„**Хоризонт Европа**“ ще играе ключова роля в процеса на възстановяване, по-специално във връзка с двойния преход, промишлеността и МСП, но и като подпомага университетите и научните работници и подкрепя циркулирането на мозъци и мобилността. По линия на новата програма „**Цифрова Европа**“ ще се инвестира в изготвянето на академични програми в сферата на цифровите технологии и в предлагането на възможности за специализирано обучение в

⁶³ Посочените в този раздел суми са по цени от 2018 г.

области като данните, киберсигурността и изкуствения интелект, за да се запълни настоящият недостиг от такива специалисти.

Повишаването на квалификацията и преквалифицирането на европейската работна сила могат да бъдат пряко подпомагани и от други ресурси. **Инвестициите на държавите членки в инфраструктура с „голямо социално въздействие“** за образование и обучение, включително цифрова инфраструктура, могат да бъдат допълнително подкрепени от **Европейския фонд за регионално развитие** и от програмата **InvestEU**, която по линия на частта, предназначена за социални инвестиции и умения (с предлагана бюджетна гаранция в размер на 3,6 милиарда евро), може да подпомогне, наред с другото, инвестиции в критична инфраструктура в сферата на образованието и обучението.

В контекста на зеления преход Комисията набеляза инвестициите в умения, свързани със зеления преход, като приоритет за всичките 27 държави членки при използването на **Фонда за справедлив преход и неговия предлаган общ бюджет в размер на 40 милиарда евро**. Механизмът за отпускане на заеми в публичния сектор в рамките на Механизма за справедлив преход, който се очаква да мобилизира между 25 милиарда и 30 милиарда евро, може също да инвестира в умения⁶⁴. В бъдещата финансова рамка се предлага таванът на **Европейския фонд за приспособяване към глобализацията** да бъде удвоен, за да се подпомогне повишаването на квалификацията на работници и самостоятелно наети лица, които са били освободени от работа при мащабно промишлено реструктуриране. Други програми, като например **Модернизационният фонд**, също ще финансират програми за повишаване на квалификацията и за преквалифициране с цел подпомагане на работниците в регионите и секторите, засегнати от зеления преход.

Комисията приканва държавите членки да увеличат подпомагането за повишаването на квалификацията и преквалифицирането, да използват уникалната възможност за мобилизиране на десетки милиарди евро от бъдещия бюджет на ЕС за тази цел и да дадат приоритет на посочените по-долу операции, а именно на реформи, които подобряват предлагането и изпълнението на схеми за изграждане на умения.

Комисията ще работи активно с националните органи и други заинтересовани страни, за да осигури подходящи ресурси на ЕС за подпомагането на различни аспекти на посочената в настоящото съобщение Програма за уменията. По-специално Комисията ще насърчава и подкрепя държавите членки в приоритизирането на инвестициите в умения съгласно Механизма за възстановяване и устойчивост и ще следи напредъка в контекста на европейския семестър.

Един неизчерпателен преглед на операциите, които могат да бъдат подпомогнати от бъдещия бюджет на ЕС за постигане на резултати по Програмата за уменията, включително Пакта за уменията, по-специално чрез използване на ресурсите на Next Generation EU, включва:

⁶⁴ Предложение за регламент относно механизма за отпускане на заеми в публичния сектор в рамките на Механизма за справедлив преход, COM(2020) 453 final.

| |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Инвестиране в междуфирмени центрове за обучение, в които дружествата от една верига за създаване на стойност могат да обединят ресурси за специализирано обучение на персонала.</p> |
| <p>Пълно поетапно разгръщане на разширени проекти за секторно сътрудничество в областта на уменията на национално и регионално равнище.</p> |
| <p>Разработване и използване на системи за прогнозиране на уменията, предоставящи информация за потребностите от повишаване на квалификацията и преквалифициране на национално/регионално и секторно ниво, включително за двойния преход, и обхващащи всички етапи на събирането, анализирането и разпространението на информация.</p> |
| <p>Разработване и изпълнение на национални стратегии за уменията, създадени и приложени чрез междуведомствен подход, придружаващ двойния преход, който хармонизира усилията в редица политики и включва силно участие на заинтересованите страни, в това число социалните партньори, гражданското общество, представители на пазара на труда и сектора на образованието и обучението.</p> |
| <p>Осъществяване на реформи в областта на ПОО и чиракуването, които могат да включват инвестиции в реформирането на учебните програми за повишаване на тяхната адекватност спрямо пазара на труда, включване на умения в областта на зелените и цифровите технологии, и тяхната гъвкавост и модуларизация, в разпространението на програми за ПОО на по-високо равнище, в създаването на системи за осигуряване на качество и проследяване на професионалното развитие на дипломираните лица, в обучението на преподаватели и инструктори в сферата на ПОО, в подпомагането на мобилността на учащи се, преподаватели и инструктори в сферата на ПОО и в създаването на центрове за високи постижения, свързани със стратегии за интелигентна специализация и/или регионални стратегии за иновации и растеж.</p> |
| <p>Преки субсидии за стажанти в МСП, в това число възнаграждение, бонуси при наемане на работа и временно поемане на социалноосигурителните вноски (до 12 месеца), както и възнаграждения на обучаващите лица и/или техните социалноосигурителни вноски, като целта е да се стабилизира и увеличи предлагането на качествени и ефективни стажове.</p> |
| <p>Инвестиране в оборудване и технологии за цифрово обучение и в най-съвременно промишлено оборудване и технологии за доставчиците на образование и обучение.</p> |
| <p>Стимули за разработването на съдържание и основни учебни модули за цифрово обучение в съответствие с потребностите на пазара на труда, като акцентът бъде поставен върху цифровите и зелените умения, включително чрез платформи за онлайн обучение.</p> |
| <p>Разработване и предлагане на кратки курсове за преквалифициране на работници, насочени към нови работни умения и нови изисквания, свързани със зеления и цифровия преход, включително създаване на обучения за въвеждане в ИКТ (ICT-Jump-Start) и на интензивни курсове за цифрови умения за МСП, които ще предоставят краткосрочно интензивно обучение за преодоляване на недостига на умения в областта на ИКТ.</p> |
| <p>Разработване и предоставяне на магистърски курсове за обучение на експерти в областта на цифровите технологии за придобиване на задълбочени цифрови умения, необходими за цифровата трансформация, и магистърски курсове за обучение на експерти в областта на зелената икономика.</p> |
| <p>Регионални и местни центрове за предприемачески умения в подкрепа на стартиращи предприятия, служители, желаещи да се занимават с предприемачество, и новатори.</p> |
| <p>Инвестиране в качеството и равнопоставеността на системите на образование и обучение и в тяхната адекватност спрямо пазара на труда, за да се гарантира, че лицата придобиват ключовите компетентности, необходими на пазара на труда и в обществото.</p> |
| <p>Инвестиране в общностни центрове за обучение на възрастни, в които лица от всички възрасти могат да се обучават и да обменят знания, изграждайки по този начин устойчиво и сплотено общество.</p> |
| <p>Създаване, изпитване и използване на система за предоставяне на индивидуални сметки за обучение.</p> |
| <p>Стимули за подпомагане на участието в обучение, например заеми/безвъзмездни средства за обучение за възрастни, финансиране на отпуски за обучение, надбавки за обучение за безработни.</p> |
| <p>Подкрепа за програми за обучение, съпътстващи схеми за намалено работно време, които предпазват служителите и самостоятелно наетите лица, особено от риск от безработица.</p> |

5.2. Усъвършенстване на рамката, позволяваща мобилизирането на инвестиции от държавите членки и частни инвестиции в умения

Средствата от ЕС могат да действат като катализатор, но е необходимо инвестирането в умения да бъде финансирано от други публични и частни субекти. Възвръщаемостта е налице: всяко евро, което се инвестира за повишаване на квалификацията и преквалифициране, има възвръщаемост в размер на поне 2 евро под формата на приходи или икономии⁶⁵. За тази цел и в допълнение към конкретните възможности за финансиране чрез програми на ЕС, Комисията ще осъществи редица действия за подкрепа на публични и частни инвестиции в умения и човешки капитал.

Действие 12: Усъвършенстване на рамката, позволяваща мобилизирането на инвестиции от държавите членки и частни инвестиции в умения

За да стимулира инвестирането в умения, Комисията:

- ще проучи въпроса как **фискалните уредби** могат да съдействат за изграждането на издръжливи общества, да подпомагат реформите и инвестициите в човешки капитал и умения, като част от текущата публична дискусия, стартирана в контекста на извършвания от Комисията преглед на икономическото управление, и с оглед на възстановяването, като същевременно се запазва фискалната устойчивост;
- ще се стреми да подобри **докладването относно човешкия капитал** от страна на големите дружества, в това число относно развитието на уменията на служителите. Комисията ще проучи и други начини за повишаване на прозрачността на разходите на дружествата за човешки капитал, например чрез по-видимо представяне тези инвестиции в отчетите им;
- ще работи съвместно с националните статистически служби върху **статистиката за публичните и частните инвестиции в уменията за възрастни**, включително чрез създаването на сателитни сметки с цел повишаване на прозрачността при отчитането на уменията в националните сметки и бюджети;
- ще проучи **иновативни механизми за финансиране, които могат да доведат до допълнителни инвестиции в умения**. Предлагащата подобрена програма InvestEU предвижда възможност за финансирането на умения и дейности за образование и обучение, включително чрез пилотни договори със социална насоченост като начин за привличане на частни инвестиции за социални цели. Съвместно с Групата на Европейската инвестиционна банка и други партньори в изпълнението Комисията ще проучи потенциала на различни видове схеми за договори със социална насоченост, например **облигации за социално въздействие**, за насърчаване на инвестирането в умения.

Какво представлява облигацията за социално въздействие?

Облигацията за социално въздействие е иновативен механизъм за финансиране, при който правителствата сключват споразумения с доставчици на социални услуги, като например социални предприятия или организации с нестопанска цел, и с инвеститори, които плащат за предоставянето на предварително определени социални резултати, например във връзка с уменията⁶⁶. Целта е да се финансират социалните услуги. По-специално тези, които са съсредоточени върху иновативни решения за преодоляване на социалните предизвикателства или върху мерки за предотвратяване.

⁶⁵ A Strategist's Guide to Upskilling („Наръчник на стратега за повишаване на квалификацията“), PwC, 15 юли 2019 г.

⁶⁶ Understanding Social Impact Bonds („Разбиране на облигациите за социално въздействие“), Работен документ на ОИСП, 2016 г., стр. 4.

Посредством този механизъм правителството или посредник набира средства от инвеститори от частния сектор, благотворителни организации и фондации. Тези средства се предоставят на доставчиците на услуги за покриване на разходите за дейността им. Ако предварително договорените измерими резултати бъдат постигнати, правителството ще извърши плащанията на посредническата организация или директно на инвеститорите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Сега е времето да се действа. Отправяйки този призив за действие, Комисията иска да постави уменията на централно място в дневния ред на политиката на ЕС през следващите пет години, за да превърне правото на учене през целия живот в реалност и да изпълни първия принцип на Европейския стълб на социалните права. За възстановяването на икономиката ни, засилването на конкурентоспособността на Европа в световен план и продължаването на двойния зелен и цифров преход е необходима решителна политика за уменията. За тази цел Комисията:

- ще предложи на бизнеса, социалните партньори и други заинтересовани страни да РАБОТЯТ ЗАЕДНО в контекста на амбициозен пакт за уменията;
- ще разработи УМЕНИЯ ЗА РАБОТНИ МЕСТА благодарение на ориентиран към бъдещето подход към разработването на умения, който се основава на надеждни аналитични данни за уменията и на предлагането на модерно и динамично образование и обучение, което е пряко свързано с нуждите на пазара на труда и на обществото;
- ще ДАДЕ ВЪЗМОЖНОСТ НА ХОРАТА да придобиват умения, като разработи иновативни инструменти, като така моделите на учене ще станат по-гъвкави и по-достъпни.

За постигането на тази амбиция Комисията предлага амбициозни количествени цели, чрез които напредъкът ще може да се измерва на годишна основа. Комисията призовава държавите членки и всички заинтересовани страни да спомогнат за извършването на **революция на уменията** и да използват пълноценно безпрецедентните възможности, предлагани от Next Generation EU.